

delo, al tudi to nam je znano, da slabost bivšega ministerstva, ki je toliko odvisno bilo od različnih strank v zbornici poslancev, je navedene zavleke krivo; tako se je zgodilo, da je poljskim poslancem v državnem zboru obveljalo, da se ni uže v poprejšnjem državnem zboru rešila vladna predloga. In zakaj se je odložila? zato, ker so Poljaki, zelo muhasti podporniki bivšega ministerstva, pritiskali na-nj, da je predlogo novinke pred shodom prvih delegacij odložilo, kakor so tudi letos vendar brez uspeha, mnogo ovir delali. Če se na sebičnost gleda, se Poljakom ne more to za zelo vzeti, ker v Galiciji je še 1 milijon in 229.363 oralov zemlje, od katerih posestniki zdaj nič davka ne plačujejo.

Naj povemo našim bralcem na kratko, kako je obravnavana imejovane novinke tekla v zbornici poslancev 24. in 25. dne u. m.

Odbor zbornice poslancev je predlagal, da se vcenitev zemljišč ima od cesarskega poročevalca (uradnika) s privzetim vsaj enim udom okrajne cenilne komisije vršiti; izid te vcenitve pa naj se potem predloži deželni komisiji v pretres z nalogo, da vcenitev mora do 31. oktobra 1880. l. gotova biti.

Zbornica poslancev je pa letos dne 25. svečana zavrgla vladno predlogo pa tudi odborov predlog in sprejela predlog poslanca Walterskirchen-a na to se glaseči, da se ima vcenitev o prvotnem načinu postaviti od leta 1869. izvršiti, le s tem razločkom, da ima cesarski poročevalec pravico vcenitev sam izvršiti takrat, ko bi se okrajna cenilna komisija ne vdeležila vcenitve; — koncem letošnjega leta ima finančni minister tiste okraje naznaniti, o katerih so vcenilna dela tako dognana, da morejo do meseca oktobra 1880. leta izgotovljena biti; v teh okrajih se ima vcenitev tako vršiti kakor do sedaj, v vseh drugih pa od leta 1880. naprej samo po cesarskih poročevalcih.

Tako stoji zdaj ta reč.

Gospodarske novice.

* *Olje surovega masla (Butteröl)* je bilo iz Holandskega v zadnji pariški svetovni razložbi razstavljeno. To lepo olje, rumeno kot zlató in okusno kakor najbolje surovo maslo (puter), je čisto nov izdelek iz mleka, katerega naprava je sedaj še skrivnost. Holandci, ki slovijo kot živinorejci, mnogo tega olja v Batavijo v vzhodno Indijo prodajajo, kjer ga rabijo kot frišno surovo maslo, katero je ondi silno drago (funt velja 126 gold.) zato, ker dežela ne dopušča reje goved, ondašnja domača krava (zebu) pa se ne dá molzti.

* *Ljudsko veselico v Lincu* napravijo zopet letos v jeseni, ki bode, kakor druga leta, združena s kmetijsko razstavo.

* *Da bi z dimom ubranili v Tirolih na polji in vrtih slano*, razglša družba kmetijska tirolska poziv občinam, katerim podaja načrt, kako napravljati velik dim s požiganjem protja in druge šare, katero se, kadar se je slane bati, po polnoči začne in nadaljuje vsaj še eno uro po solnčnem izhodu. Odbor tirolske kmetijske družbe v tem oklicu pravi, da se bliža čas, ko utegne slana cvetje sadja in mlade sadike posmoditi, in da edina pomoč proti tej nevarnosti je, če vse občine enega kraja skupaj in po umnem načrtu zakurijo ognja in napravijo dim, ki se vleže čez vrte in polje in slano ubranjuje.

* *Na Štajarskem se je osnovala nova družba za izrejevanje domače perutnine.* 2. dne t. m. je bil v

Gradcu prvi zbor prijateljev domače perutnine, kateremu je predsedoval baron Makso Washington, predsednik družbe kmetijske štajarske. V daljem, z veliko pohvalo sprejetem govoru je kazal veliko važnost perutnine v kmetijstvu, posebno za Štajarsko, katere kapuni že davno slovijo po širnem svetu; sklenil je svoj govor z besedami rajncega nadvojvode Ivana, ki je pri neki priliki, ko je šlo za poskušnjo kitajskih kokoši, rekel: „V kmetijstvu ni nobena reč premalenkostna, da ne bi utegnili donášati dobička“.

* *Semenišče grofa H. Attemsa v Šent-Petru pri Gradcu* (gräfl. H. Attems'sche Samenkultur-Station zu St. Peter bei Graz) si je tako dobro ime pridobilo, da se hvala tega semenišča nabaja v vseh kmetijskih časnikih. Tu se dobivajo žlahna sadna drevesa, razna žita, detelje in trave, zelenjad in sočivje, krompir, pesa itd., tudi cvetlice in sploh kar kdo hoče. Grof Attems je to semenišče napravil posebno iz tega namena, da bi odvrnil kupčijo s tujimi deželami. Poseben po svetu razposlani cenik kaže, kaj vse se tukaj dobiva in po čim.

Gospodarske skušnje.

* *Kako spoznati, da je kis (jesih) z žvepleno kislino pokvarjen?* Dovolj znano je, da se dosti takega jesiha dandanes prodaja, ki ga goljufni trgovci z žvepleno kislino (hudičevim oljem) mešajo, da je bolj kisló. Če je gospodinji sumljivo, da je jesiha s to kislino okisan, naj ga nekoliko vlije v majhno skledico, mu dodá kos sladkorja (cukra) in naj skledico potem na ognjišče pristavi k žrjavici toliko časa, da jesiha izpuhti. Ko je jesiha izpuhtel in je v skledici ostal črnkast cukrer, je to gotovo znamenje, da je jesiha z žvepleno kislino pokvarjen.

Zborovanje močvirskega odbora

v Ljubljani 22. dne t. m.

Kakor so zadnje „Novice“ naznanile, je odbor za obdelovanje ljubljanskega močvirja v soboto 22. dne t. m. imel svoj občni zbor.

Pričujoči v seji so bili: župan ljubljanski gosp. Lašan in gosp. Franc Kotnik iz Vrhnike kot zastopnika velikega posetva, — gosp. Franjo Potočnik kot zastopnik deželnega odbora, — gospoda P. Lasnik in Jakob Tomec kot zastopnika ljubljanskega mesta, gospodje: dr. Poklukar iz Ljubljane, Mart. Peruzzi iz Lipe, Franc Babnik iz Bizavika, Martin Bavdek iz Udmata, Janez Borštnik iz Dravelj, Janez Gama iz Ižke Loke, Janez Jurček iz Blatne Brezovice, Andrej Knez iz Viča, Valentin Korec iz Sinje Gorice, Franc Petrič iz Loga, Matija Remškar iz Brezovice in Janez Šenk iz Studenca: vsi kot zastopniki občin. Kot povabljen gost udeležil se je seje tudi gospod deželni glavar dr. vitez Kaltenegger.

Predsedoval je zboru predsednika namestnik gosp. Martin Peruzzi, zapisnikar pa je bil odbornik gosp. Jakob Tomec, magistratni komisar.

Debate so se vršile mirno, vendar sem ter tje živahno; videlo se je, da je odbora resna volja, delati na korist našemu močvirju. Ker so 1., 2. in 3. točka dnevnega reda v taki zvezi, da se ena brez druge rešiti ne dá, se je po predlogu gosp. Potočnika in gosp. dr. Poklukarja splošna obravnavala o vseh 3 prvih točkah s tem začela, da je g. Potočnik „nasvèt za poziv izvedencev v predposvetovanje, kako naj bi

se dela za osušenje in zboljšanje močvirja pričela in nadaljevala“, tako-le podprl:

„Dovolite mi, častiti gospodje, da pred vsem svoje stališče naznam, katero zastopam in katero bodem tako dolgo zastopal, dokler bodem čast imel, udu biti močvirskega odbora. Predno pa o predlogu samem: ali je res potrebno tujih izvedencev v posvetovanje klicati ali ne, govorim, moram povdariti, da je moje stališče popolnem neodvisno in mi tedaj ni treba obračati se na to ali na uno stran, ker nimam posestva ne na levi ne na desni strani močvirja, in ne pričakujem, naj se v prihodnje na močvirji dela tako ali tako, nikakoršne osobne koristi; mene vodi sama ljubezen do domovine, in vesel bom in obilo plačan za ves trud, ki ga rad žrtvujem našemu poslu, ako kedaj vidim, da je moje delovanje dober uspeh imelo na korist posestnikom velikanskega močvirskega zemljišča in posredno na korist našemu glavnemu ljubljanskemu mestu in celi nam dragi domovini. Vsaj gotovo je to, da ne samo korist posestnikov močvirja, ampak korist cele domovine bilo bi to, ako bi se nam posrečilo, današnje dohodke močvirja izdatno povikšati. Ni ne vse eno, ali se nam za kranjsko deželo potrebno žito na močvirji prideluje, ali da si ga moramo iz Banata dobivati. Pred kakimi 50 ali 60 leti je močvirje ležalo neobdelano, zapuščeno in zablateno, brez vsega pridelka, brez najmanjšega dohodka. In kakošen razloček med takrat in danes! In vendar, gospodje moji, ali ni mogoče, da se današnji dohodki še povikšajo? Odgovor na to vprašanje Vam daje moja spomenica, katera odločno kaže, da je, če se obdelovanje močvirja od višega stališča v roke vzame, res in gotovo mogoče, njega dohodke, kateri dandanes sploh komaj 150.000 gold. znašajo, povikšati do blizu enega milijona.

Veliko in važno vprašanje je tedaj: katera dela so potrebna, da se to doseže?

Naj, kolikor mogoče na kratko, odgovorim na to vprašanje.

Pred vsem je treba dela, katera so za močvirje potrebna, ločiti v dvojna, in sicer 1) v tehnična (inženirska) in 2) v kulturna (obdelovalna), to je taka, katera uči kmetijstvo. — Tehnična dela se pa zopet v dvojna ločijo, in sicer: a) v taka splošna dela iz višega stališča, katera bi ne bila le nekaterim krajem močvirja, ampak celemu močvirju v korist, in b) v posebna (specialna) dela, katera so le posameznim krajem močvirja v korist.

Če tedaj danes o potrebi izvedencev govorimo, je očitno, da bi se izvedenci le za prva, a ne za druga dela v posvetovanje poklicali; zakaj za dela druge vrste, na priliko, kateri že obstoječi grabni naj se iztrebijo, kateri razširijo, kateri znižajo, — kje naj se grmovje poseka, — kateri grabni naj se znova izkopljejo, — kje mostovi naredijo itd., vse to, gospodje moji, sami vemo in sami moremo brez izvedencev in inženirjev dognati, ali — kakor je gosp. Jurček v eni naših sej rekel — „mi to na plajbo vse sami naredimo.“ Al, gospodje, to pa nikakor ni vse! — Če mi na stotine grabnov križem po celim močvirji izkopljemo, če vse grmovje posekamo, vse ceste in mostove v red spravimo, zato mi z vsemi temi deli in z vsim svojim trudom ne bomo ne le ene same povodnje ubranili. Dokler se pa to ne zgodi, se eden glavnih namenov našega truda ne bo dosegel. Kar naravnost smem reči, da, če bo obdelovanje močvirja še dalje tako šlo, kakor je šlo od časa zadnje regulacije Ljubljani in cesarskega grabna, bode močvirje o 50 letih ravno zopet tam, kjer je bilo pred 50 leti.

Morebiti, da mi kdo izmed Vas, častiti gospodje, poreče: da, gospod, ti samo kritiziraš; zabavljati pa je

lahko; saj si sam inženir in c. kr. stavbeni svetovalec, povej nam raji: kaj je storiti, da se močvirski nameni dosežejo?

Da, gospodje moji, res je, da sem sam inženir, in da brez baharije smem z nekakim ponosom reči, da je cesarska vlada, kateri sem blizu 40 let služil, večkrat priznala mojo marljivost in moje delovanje. Al, gospodje, prav to je, ker sem sam inženir, da vem, da inženirska vednost z drugimi očmi gleda položaj našega močvirja, kakor drugi, in da sem prepričan, da velikanski vpliv mora imeti inženirska vednost na stanje našega močvirja. In ravno to je stališče, na katerem jaz stojim in katero sem objavil v svoji knjižici. Ali je ta moja misel o obdelovanju močvirja našega prava ali ne, o tem ne gre sodba meni, o tem naj sodijo drugi. Meni naj je danes dovoljeno, odgovor na težko vprašanje: kaj početi z močvirjem? na kratko pojasniti.

Posestniki na močvirji trdijo, da jim je požiganje mahu silno potrebno, in sicer ne samo zato, ker pepel zemljo gnoji, marveč zavoljo tega, ker pod mahom še le rodovitna zemlja leži; mah je nerodoviten, tedaj proč z njim! To je misel nekaterih.

Tem nasproti dokazujejo drugi, da, če se bo mah le zmerom in zmerom požigal, se bode močvirje končno tako globoko vleglo, da se bodo ne samo velike, ampak uže srednje vodé čez močvirske planjave razlile, in da povodinj ne bo ne konca ne kraja.

Znan nam je vsem §. 31. močvirske postave, po kateri se mah le od 15. avgusta do konca oktobra vsacega leta požigati sme. Lansko leto ste Vi sami sklenili, naj se deželnemu zboru prošnja predloži, da bi se ta paragraf v tem smislu preuredil, da bi požigovanje močvirja do meseca maja prihodnjega leta dovoljeno bilo. Prošnja se je naredila, jaz sem jo predlagal in jo tudi v seji 5. oktobra 1878. leta zagovarjal. Al slabo sem jo naletel. Gosp. Dežman je naravnost rekel: „Es ist ein grosser Irrthum zu behaupten, der Torf sei der eigentliche Belzebub, welcher der intensiven Cultur des Morastes im Wege steht“, to je: „velika zmota je misliti, da je mah tisti pravi peklenščak, kateri izdatnemu obdelovanju močvirja kljubuje (glas iz odbora: „k nam naj pride, k nam gospod Dežman, bo pa videl“). Gosp. Dežman se je očitno izjavil, da so vse moje misli o mahu in njegovi nerodovitnosti, o črni zemlji pod mahom itd. le krive teorije brez vse podlage, katerim noben posestnik na močvirji in tudi noben izvedenec pritrditi ne more itd. (Smeh.) Gospôda moja! kje tedaj po takem je resnica? Imajo li tisti prav, kateri trdijo, da se močvirje tako dolgo ne bo izdatno zboljšalo, dokler se mah do celega ne pokonča, ali uni, kateri se temu zoperstavljajo, rekoč: „če se ves mah požge in pokonča, se bo močvirje tako globoko znižalo, da povodinj ne bode konca ne kraja, da! naposled bode na njegovem mestu celo jezero stalo.“

Kdo ima tedaj prav? kje leži resnica?

Jaz mislim, da ste obe misli opravičeni; kajti gotovo je to, da mah ne rodi nobenih pridelkov; al prav tako gotovo je tudi to, da planjava, če se močvirje z vednim požiganjem znižuje in znižuje — ako se zoper to nič ne stori — bo tako nizko prišla, da bo močvirska povodenj stalna reč ostala.

Al vprašanje je: ali nima vednost pomočkov, da bi se obema stališčema vstreglo? Da! ima jih; inženirska vednost, katera dandanes na tako impozantnem stališču stoji, da celó železnice pod vodami dela in morje z morjem sklepa, ima potov in sredstev, da ga ni nobenega še tako težkega vprašanja, da bi ga tehnična vednost ne rešila. Poglejmo si zato to reč malo dalje.

(Dal. prih.)

kmetijska je prosila gosp. grofa Barbota, predsednika mirnske podružnice in posestnika lepih vinogradov, ki je zdaj na Dunaji v državnem zboru, naj družbo kranjsko nadomestuje, kar je domoljubni gospod rad storil. Omenjeni odbor je unidan sklenil, da ima v velikem zboru avstrijskih vinorejcev priti 10 vprašanj v razpravo in da bode s tem kongresom tudi združena razstava vin, morebiti tudi sadja iz vseh dežel, ki se hočejo udeležiti te razstave. — Želeti bi bilo, da se pri dunajski razstavi kranjska vina kaj bolje skažejo, kakor so se skazala pri razstavi v Mariboru.

* *Vvaževanje avstrijskega in ogerskega vina v Srbijo* je srska vlada zdaj tako dovolila, da v prihodnje avstrijski in ogerski vinotržci ne bodo imeli zaradi colnine onih sitnosti, ki so jih imeli dozdaj.

* *Kónj za povžitek mesá na Dunaji* so lansko leto zaklali 3770, predlanskim pa 4056. V dunajskih mesnicah se prodaja konjsko meso sprednje četrti po 20 do 28 krajc. kilo, zadnje četrti po 24 do 32 kr., meso za pljučne pečenke in bržole po 28 do 36 krajc., surov loj po 56 do 64 kr.; konjski repi se prodajajo po 50 do 70 krajc., kosti 100 kil po 3 gold., par kož po 9 do 12 gold.

* *Goveja kuga* je dandanes v več krajih Galicije, Českega, Moravskega, Dalmacije in Hrvatskega. Treba tedaj ostre pazljivosti in ostrega spolnovanja dotičnih postav, da se ta pošast ne pritepe tudi v slovenske dežele.

* *Redko prikazen stekline pri dveletnem žebetu v Viski na Moravskem* objavlja časnik „Wiener Landw. Zeitg.“ tako-le: Julija meseca lanskega leta je bilo žebè na paši od steklega psa v nos popadeno. Gospodar je to izvedel še-le drugi dan. Kakor postava velevala, bilo je žebe potem brž od druge živine ločeno in 4 tedne v kontumaciji držano. Ker se v tem času ni nobeno znamenje bolezní pokazalo, se je žebe pustilo med drugo živino. En dan po preteku 6 mesecev pa je žebe postalo nemirno in si nos neprenehoma čohati jelo. Gospodar (grajščak), ko to vidi, žebè nemudoma zapre v poseben hlev. In res so se pokazala priredoma vsa znamenja stekline: žebè ni hotelo jesti ne piti, v hlevu je leseni žleb grizlo, z zobmi škripalo, svoj lastni gnoj žrlo itd.; če je kdo vrata v hlevu odprl, je čudne glase od sebe dajalo; nazadnje mu je bil križ ves mrtvuden in čez tri dni je poginilo. — Zanimivo pri tem žebetu je posebno to, da se je steklina še-le čez 6 mesecev prikazala. To je dokaz, da po tem takim gospodar ni varen nesreče, če o 4 tednih po steklem psu popaden kónj ali popadeno govedo ne kazé nobenega znamenja stekline.

* *Gotovo pomoč zoper trtno uš* hoče vedeti tisti bivši ruski dvorni vrtnar Viljem Oassenkop, ki je, kakor je našim bralcem znano, priporočal žlahna sadna drevesa množiti naravnost po mladikah brez cepljenja. V časniku „Wien. Landw. Zeitg.“ se hvali, da vé za gotovo pomoč zoper trtno uš po skušnjah, katere je naredil v nogradih južno francoskih. Pomoč njegova — pravi — obstaja edino le v motiki, krampu ali lopati in to skor brez stroškov. V čem pa obstoji to gotovo sredstvo, to pové gosp. Oassenkop v dveh knjigah s podobami, katere se dobivate za 3 gold. pri njem na Dunaji, Seilerstätte 30. — Ali ne kupimo tu s 3 forinti gotovega mačka v žakli?

Zborovanje močvirskega odbora

v Ljubljani 22. dne t. m.

(Dalje.)

Konec govora gosp. Potočnika glasil se je tako-le: „Vsi tisti, kateri misel zastopajo, da se mora mah do korenine, do zadnjega odpraviti, pravijo: Prav imajo naši nasprotniki, da bo, če se samo planjava močvirja zniža, sčasoma struga Ljubljanice više stala, kakor močvirje; al zakaj govorite vi le o poniževanju močvirske planjave, zakaj ne govorite tudi o poniževanju struge Ljubljanice in cesarskega grabna? Če bi se oboje, planjava močvirja in Ljubljanice struga znižalo, se povodinj bati ni.

Na to se nam zopet odgovarja: Kam pa s tem vednim zniževanjem hočete? V preteklem in našem stoletju se je Ljubljana večkrat znižala, in še le pred kakimi 20 leti ste se ne samo struga Ljubljanice, temuč tudi struga cesarskega grabna iztrebili; in sedaj pa zopet hočete nižje z njeno strugo? Ali hočete s tem poleg Ljubljanice stoječe mestne hiše, ali hočete celó tudi fundamente ljubljanskih mostov spodkopati? To so velikanska dela in gospod Dežman mi je v deželnem zboru očitno rekel, da jez v svoji spomenici „babilonska“ dela zastopam, čeravno je v ti moji spomenici rečeno, da tudi jez tako dobro, kakor gosp. Dežman, vem, da ima zniževanje svoje meje. Če pa gosp. Dežman misli, da se naše močvirje „ne sme po teoriji zniževanja, ampak po teoriji povikševanja obdelovati“, mu jez k takemu gotovo babilonskemu delu srečo vošim. Sicer pa tudi ta ideja ni izvirna Dežmanova, ampak je francoska. Ko so Francozi v začetku sedanjega stoletja Kranjsko podjarmili, je eden Napoleonovih generalov misel izrekel, naj se celi ljubljanski grad odkoplje in vsa njegova zemlja na močvir znosi, potem pa ne bo nobenega močvirja več. (Veselost.) Eni govoré o tem, naj se Golovec prekoplje, drugi, naj se v Gruberjev kanal jezovi napravijo itd.

Po vsem tem, dovolite mi, častiti gospodje, da jez to reč tudi od svojega stališča pojasnim. Tudi jez se o tej zadevi ne skladam skozi in skozi s tistimi, kateri na močvirji vedno le globočje hočejo, marveč mislim, da se z napravo nasipov poleg Ljubljanice mnogo doseči dá. Taki nasipi, ograja, umetni bregovi poleg strug vodá se povsod delajo zoper povodenj, tako posebno na Holandskem in povsod v nižavah velikih rek, poleg Donave, poleg Visle itd.

Ali je pa tamoja misel prava ali ne, tega se ne drzem jez sam in sicer tem manj odločiti, kjer je v naj-novejši dōbi mnogo izurjenih inženirjev, kateri so iz višega stališča zoper vse nasipe. To pa je gotovo, če se bomo mi vedno med seboj pričkali, če bo vsak trdovratno le svojo trdil, ne pridemo nikoli do konca in kraja.

In kdo je poklican, o tem in o drugih močvirskih vprašanjih sodnik biti? Jez mislim, da le taki možje in taki izvedenci, kateri se s takimi rečmi uže dolgo pečajo, kateri so po svetu videli, kaj in kako se v enakih okoliščinah drugod dela, in kateri so uže s svojimi deli pokazali, da so res strokovnjaki. Zato sem jez odločno zato, naj bi se dva taka izvedenca v posvetovanje poklicala. Naj mi je dovoljeno, to za-devo z dvema prilikama razjasniti.

Od nekdanj je Rodonski departement na Francoskem po silnih povodnjah trpel. 1858. leta so nevihte zopet onim sicer lepim krajem silno škodo naredile. Kaj je storil cesar Napoleon? Čeravno ima Francija mnogo izvedenih mož, vendar to ni Napoleonu zadostevalo; poklical je iz več krajev svetá tujih strokovnjakov v

posvèt in po izreku teh mož se je delalo, in danes je Rodonski departement dobro obvarovan povodinj in eden najrodovitnejših cele Francije.

Gotovo je Dunaj sedež velike vednosti; ondi bivajo strokovnjaki vsake vrste, a vendar je vlada, ko je šlo za rešitev vprašanja zaradi napeljanja vode na moravsko polje (Bewässerung des Marchfeldes) zraven domačih tudi tuje izvedence v posvèt poklicala. Po dolgih obravnavah so se ti možje zedinili, kaj in kako naj se dela, namreč da naj se naprava načrtov tega velikankega dela izroči dunajskemu strokovnjaku nadinženirju J. Podhajskemu.

In prav tega strokovnjaka jez za naše močvirje priporočam. Jez ga sicer osebno ne poznam, al po njegovih delih on slovi in je v viših krogih inženirstva velecenjen izvedenec. Drugi mož, katerega bi priporočal, je dr. Vičentini iz Trsta. Že pred kakimi 5 leti je po nasvetu deželnega odbora c. kr. kranjska deželna vlada tega izvedenca na Kranjsko poklicala v posvèt zavoljo notranjskih povodinj. Dr. Vičentini je po ogledu notranjskih krajev knjižico spisal, v kateri tudi o močvirji prav preudarjeno govori.

Moj predlog se tedaj glasi: gospod prvomestnik naj se pooblasti, imenovana dva gospoda strokovnjaka poklicati v Ljubljano, da natanko pregledata močvirje in potem svojo misel razodeneta, katera dela so potrebna, da se povodnjam na močvirji v okom pride, in katera dela so dalje potrebna, da se močvirski pridelki povikšajo.

Gosp. dr. Poklukar se s tem predlogom sklada in le to omeni, da je kmetijska družba uže preteklo leto enako prošnjo c. k. ministerstvu poljedelstva predložila, katero je na to odgovorilo, da prepusti v tej zadevi prvi korak močvirskemu odboru ter da pričakuje od njega dotični predlog. — V sled tega se je po predlogu dr. Poklukarja sklenilo, sl. ministerstvu poljedelstva prošnjo predložiti, naj ono na svoje stroške v posvetovanje v Ljubljano pošlje gosp. Podhajskega in dr. Vičentini-a, katerima naj se, ako bi sl. ministerstvo hotelo, še drugi izvedenci pridružijo.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Različnost živeža v raznih krajih svetá.

(Konec.)

Na otoku martiniškem živi neka podgana, katera vsa po pižmu diši in je silno gnjusna, pa ondašnjim prebivalcem so okusna jéd tudi podgane, katere so med cukrovim trstjem, dajejo dober živež — tako nježno, mastno, snažno in okusno je njih meso. Gospodarji takega polja, na katerem cukrovo trstje pride-ljujejo, imajo posebne ljudi v službi, kateri take podgane lové; nekateri ljudje pa mislijo, da izvira iz vživanja mesa taci podgan jetika in ne marajo za to jéd. V Kaliforniji imajo Kitajci prav podgansk raj, ker so ondašnje podgane silno velike, njih je veliko in okusnega mesa so; napravljajo iz njih možganov posebno jéd, katera prekosí jéd napravljeno iz slavških jezikov, katere omenjuje rimska zgodovina. Po mnenji pravo-vernega Kitajca je ni juhe na svetu čez podganjo juho. Nek gosp. Albert Smith piše, da kuhajo Kitajci podgane, pirhpogačice, polže, spridena jajca in ostudne ribe, h katerim pridevajo juhe velicij gosenic, katere kuhajo na redki goveji župi s čebulo.

V Avstraliji živi žival baudikut imenovana in vsakemu se že sline cedé, kdor sliši ime te živali.

Amerikanski Indijani jedó bebra, katerega meso je neki kakor svinjsko in meso iglastega prešiča (Stachelschwein) je Holandčanom na Kapu, Hotentotom, Avstraljem in Lahom kaj priljubljena jéd; po okusu je v sredi med perutnino in mladimi prešički; ljudje pravijo, da je to meso zeló zeló tečno.

Slonove noge, zakuhane z močnim palmovim jesihom in kajenskim poprom, so Cejlanom več kakor vsakatera sladčica, ki jo je kedaj skuhal sloveči Apici Rimljanom; meso slonovega rivca je neki zeló zeló okusno, in mast te živine cenijo Bušmani kot pravi dar božji; Bušman gre noč in dan daleč, da dobí grizljej te masti. Ravno tako je tudi mast povodnega konja nekaj zeló posebnega; osoljeno čislajo bolj kakor mi vsako slanino, in vživajo in rabijo jo, kakor mi surovo maslo; tudi meso te živine je okusno in tečno. Tapirovo meso ima slast, ako je mlade živine, kakor goveje meso, in meso pižmovega prešiča preseža meso našega prešiča, ako se skrbno izreže smrdeče luknja na hrbtu.

Prešič naš ima svoje zaničevalce, a njegovega mesa bi ne pogrešal nihče rad, kdor ga je enkrat pokusil. Največ prešičev redé v Ameriki, kjer cenijo kupe prekajenega mesa po oralih in v Ohiju povžijejo vsako leto skoraj 1 milijon prešičev. Na Španjskem je svinjsko meso priljubljeno kakor divjačina, pa medlo je in dišečega okusa in brez masti, tudi ne daje nič špeha.

Ljudje sploh mislijo, da klobasa izvira zmirom le od prešiča, a moti se, kdor je takih misel, zlasti v večih mestih, kjer nabašejo marsikdaj čevo bolj s konjskim, oslovskim, kozjim in drugim mesom, kakor s svinjskim.

Da dajejo tiči dober živež ljudem, ni treba pripovedovati in omenili smo že, da v Indiji, Kitajci in drugi narodi še celó tičja gnjezda jedó. Omenili smo tudi, da nekateri narodi mrčese zobljejo. Tako imajo Arabci kobilice namesti žita; meljejo in kruh pečejo iz njih, pa tudi solé, sušé jih, ali pa jih kar kuhajo ali pečejo. Mavri cenijo debelo kobilico čez goloba in Hotentoti kuhajo iz kobilicnih jajčic juho, podobno kavi. Tudi murničke jedó ljudje kakor pri nas nekateri hrošče (kebre). Res, znamenito bi bilo izvedeti, katera živa stvar ne gre pod streho človeškega života! Bele mravlje so neki kaj dobra jéd in sploh pravijo, da dajejo mravlje jedilom, katerim se pride-nejo, neko prijetno kislino. Na Švedskem jih z ribjimi ikrami čistijo in dajejo s tem slabejemu žganju boljši okus. Nekateri divji narodi avstralski jedó za-lego najlepših metuljev, tako, da so nekatera plemenena najkрасnejših metuljev že tako redka kakor bela vrana. Pajki so Bušmanom sladčica in so neki orehovega okusa.

Nazadnje naj še omenimo, da Hotentoti po polne pesti oprazenih gosenic požrejo in zdé se jim kakor pocukrane češplje. Oj kako srečni bi bili mi, ako bi mogli našo mladež pregovoriti, da bi namesti navadnega „cukerberka“ pražene gosenčice zobala! Pomislimo le, koliko dobička bi kmetje imeli in vladi bi ne bilo treba postav zastran oheranja in zatiranja gosenic dajati!

Mnogovrstne novice.

* *Kdaj bode konec svetá?* — Da na to vprašanje ne more nobena živa duša pravega odgovora dati, menda ni treba še le zatrjevati. Po nauku naše krščanske vere bode konec svetá na sodni dan. Natoroznanci pa po svojih mislih skušajo odgovor dati na to vprašanje, in